

УДК 141.33:2-587

ПАТИН Іван – аспірант кафедри філософії, соціології та політології імені професора Валерія Григоровича Скотного, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 24, вул. Івана Франка, м. Дрогобич, Львівська область, Україна, індекс 82100 (patynivan0808@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4528-6896>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.47.8>

Бібліографічний опис статті: Патин, І. (2023). Співвідношення між поняттями розуміння, інтерпретація, пояснення. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія», № 47, 130–136, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.47.8>*

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ПОНЯТТЯМИ РОЗУМІННЯ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ, ПОЯСНЕННЯ

Анотація. Мета роботи – вивчення взаємозв'язку між науковим і гуманітарним знанням, а також дослідження суперечностей, які можуть виникнути при застосуванні наукового методу в гуманітарних науках. **Методологією** постає феноменологічна традиція та герменевтика як методи гуманітарних досліджень, що уможливають аналіз феноменів людського буття за допомогою наукового дискурсу. Основна увага спрямована на концепції феноменологічної герменевтики, що ґрунтуються на ідеях таких мислителів, як Поль Рікер і Мартін Гайдеггер. **Наукова новизна.** Науковий і гуманітарний підхід – це дві основні методології, які лежать в основі розуміння світу. Розкриття відмінностей і схожостей між ними дає змогу краще зрозуміти природу знання та сприяє подальшому розвитку обох зазначених підходів. Тобто це дослідження має значущість для подальшого розвитку науки та гуманітарних дисциплін, а також для глибшого розуміння того, як людина сприймає й інтерпретує навколишній світ. Стверджується, що антропологія може виступити початковою точкою для розуміння того, як ці два протилежні підходи встановлюють межі власних досліджень. Дилема методів приводить до наступної ситуації: схилиючись

до природничого методу, ми отримуємо Світ без людини, натомість гіпертрофуючи гуманітарний підхід, отримуємо людину без світу. Хоча цей парадокс є доволі суперечливим, у деяких моментах він дуже точно передає специфіку двох протидіючих сторін. **Висновки.** Шляхом аналізу категорій «розуміння», «пояснення», «інтерпретація», «символ» було з'ясовано, що науковий підхід, орієнтований на об'єктивність та емпіричні дані, виявляється не завжди ефективним у гуманітарних науках. Гуманітарний метод, зосереджений на розумінні культурних, історичних і моральних аспектів, дає можливість розкрити унікальні аспекти людського досвіду, тож гуманітарний підхід, на відміну від наукового, дає можливість не «уречевлювати», а «олюднювати», одухотворювати природу.

Ключові слова: розуміння, інтерпретація, пояснення, символ, гуманітарні, природничі.

PATYN Ivan – Postgraduate student at the Department of Philosophy, Sociology, and Political Science named after Professor Valeriy Hryhorovych Skotnyy, Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Lviv region, Ukraine, postal code 82100 (patynivan0808@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4528-6896>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.47.8>

To cite this article: Patyn, I. (2023). Spivvidnoshennia mizh poniattiamy rozuminnia, interpretatsiia, poiasnennia [The relationship between the concepts of understanding, interpretation, and explanation]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofiiia" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*», № 47, 130–136, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.47.8>

RELATIONSHIP BETWEEN CONCEPTS: UNDERSTANDING, INTERPRETATION, EXPLANATION

Summary. *The purpose of the work is to explore the relationship between scientific and humanitarian knowledge, as well as to investigate the contradictions that may arise when applying the scientific method*

*in the humanities. **The methodology** relies on the phenomenological tradition and hermeneutics as methods of humanitarian research, enabling the analysis of phenomena of human existence through scientific discourse. The main focus is on the concepts of phenomenological hermeneutics based on the ideas of thinkers such as Paul Ricoeur and Martin Heidegger. **Scientific novelty** lies in comparing scientific and humanitarian approaches, which form the basis of understanding the world. Revealing the differences and similarities between them allows for a better understanding of the nature of knowledge and promotes further development of both approaches. Thus, this research is significant for the further advancement of science and humanities, as well as for a deeper understanding of how humans perceive and interpret the surrounding world. Anthropology is claimed to be able to serve as a starting point for understanding how these two opposing approaches set the boundaries of their own research. The dilemma of methods leads to the following situation: leaning towards the naturalistic method, we obtain a World without humans; meanwhile, hyperbolizing the humanitarian approach, we get humans without the world. Although this paradox is quite contradictory, at certain moments, it accurately conveys the specificity of the two opposing sides. **Conclusions.** Through the analysis of the categories of «understanding», «explanation», «interpretation» and «symbol» it has been revealed that the scientific approach, oriented towards objectivity and empirical data, is not always effective in the humanities. The humanitarian method, focused on understanding cultural, historical, and moral aspects, allows for the revelation of unique aspects of human experience.*

Key words: *understanding, interpretation, explanation, symbol, humanities, natural sciences.*

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть наука здобула безмежну довіру та визнання у суспільстві, ставши фундаментальною складовою сучасного світу. Її вплив не обмежується лише науковими дослідженнями та відкриттями, а охоплює широкий спектр сфер. Навіть рекламна індустрія значною мірою ґрунтується на наукових міфологемах: ідея науковості в рекламних кампаніях постає символом вищої якості, обґрунтованості й авторитету. Така виразна присутність науки у повсякденній свідомості свідчить про високу довіру до її неймовірних

можливостей. Саме прагнення науки стати єдиним інструментом для пояснення різних аспектів реальності вказує на її намір отримати статус першочергової та незамінної інстанції у сфері з'ясування істини. Це свідчить не просто про її потужність, а й про глибинну амбіцію залишити позаду всі інші форми людської діяльності у справі висловлення, аналізу та розкриття навколишнього світу. Наука завжди стоїть перед необхідністю адаптації до різноманітних галузей знань, включно з гуманітарними сферами. Однак, коли наука намагається екстраполювати свій метод на гуманітарні дисципліни, виникають певні труднощі, зумовлені специфікою та складністю цих дисциплін.

Таким чином, спроби застосувати традиційний науковий метод у гуманітарних науках можуть призвести до непорозумінь і спрощень, що своєю чергою, породжує комплекс фундаментальних суперечностей. Однією з головних суперечностей у цьому контексті є відмова від урахування «наміру» як четвертої форми причинності, зазначеної Аристотелем. Оскільки намір, як мотивація чи ціль, виконує важливу роль у становленні культури, то, відкинувши його, наука може упустити важливий моральний і психологічний вимір дійсності. Відповідно В. Дільтея гуманітарна сфера найкраще розкривається як сфера розумового життя. Поглиблюючи духовну реальність, гуманітарна сфера зосереджується на дослідженнях, які сприяють розкриттю унікальних аспектів людського досвіду.

Метою дослідження є експлікація співвідношення між природничо-науковим і гуманітарним знанням та виявлення можливих протиріч, що можуть виникнути при застосуванні наукового методу в гуманітарних науках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика герменевтики і інтерпретації цікавить багатьох дослідників і у XXI столітті. Літературу по темі можна структурувати наступним чином. По-перше, це роботи, що стосуються змістовно-сміслового викладу специфіки герменевтики як певної академічної традиції і методології, що частіше всього реалізується у якості узагальнюючих енциклопедичних статей та підсумовуючих існуючий на сьогоднішній час варіант розуміння феномену розділах наукових видань (David Liakos & Theodore George, 2019). У загальних рисах «герменевтика» відноситься

до вивчення розуміння та інтерпретації, і, традиційно, це дослідження зосереджується на розгляді методу та основ дослідження в галузі мистецтва та гуманітарних наук. Вивчення герменевтики було розроблено та застосовано в ряді галузей наукових досліджень, таких як біблійна екзегеза, літературознавство, правознавство та медичні гуманітарні науки. Однак у контексті післявоєнної думки континентальної Європи герменевтика вводиться в новий філософський контекст і, таким чином, починає позначати філософський рух. У цьому контексті відстоюється авторитетність праць Гадамера і Пікера (Liakos, 2022; *Gadamer's Truth and Method: A Polyphonic Commentary*). Показовим є застосування класичних теорій герменевтики до новітніх галузей дослідження, так герменевтика Гадамера стала засадою розгляду епістемічної несправедливості і гноблення, що є предметом уваги у фемінізмі (Landström, 2022). Тобто у цьому корпусі джерел представлена мова *про герменевтику* і вона постає предметом розгляду, хоча певне коло літератури надає межі і загальні обриси розуміння, але проговорене автором предметно і те, як висловлене дійсно працює, не співпадають цілком. Тому значний інтерес представляють тексти, у яких не стільки йде розмова про герменевтику, скільки можливо виявити те, як працює герменевтичний метод у конкретних авторів. У контексті тематики даного дослідження слід зазначити праці, у яких розглядається гайдеггерівська інтрепретація Канта (Lambeth, 2023) і к'єркегорівський варіант тлумачення ситуації Авраама (Highlen, 2023). Як тільки герменевтика отримала статус повноцінної філософської дисципліни, що ув'язує її з проблематикою розуміння, промінь уваги спрямовується на феноменологію. У цьому контексті цікавим є розгляд раннього Гусерля як інтерпретатора жестів, при чому автор говорить навіть про «філософію жестів Гусерля» (Vugne, 2022), розкриваючи розуміння ролі, яку відіграють жести у спілкуванні – вони постають сигналами, що діють як інтерсуб'єктивна комунікація, отже постають такими, що мають невербальний характер і не можуть бути зафіксованими у тексті, проте вони передбачають розуміння їх змісту. З проблематикою статті пов'язані звернення дослідників до феномену «живого досвіду» (Casey, 2023), оскільки на відміну від природничого розуміння досвіду гуманітарні науки

розширюють досвід до цілісності людського існування. Теоретичний складник роботи враховує роботи Д. Лікоса й Т. Джоржа (Liakos & George, 2019) та Я. Газіта (Gazit, 2019). Варто зазначити, що ідейним і концептуальним тлом стали роботи П. Рікера (Рікер, 2001), М. Гайдеггера (Гайдеггер, 1998), Г. Гадамера (Гадамер, 2000).

Виклад основного матеріалу. У науковій картині світу наукові теорії та моделі створюються на основі спостережень, експериментів і логічного міркування. Ця об'єктивність базується на систематичному аналізі та перевірці фактів, іноді з залученням математичних методів, проте її недостатньо для вичерпання всієї реальності. Зокрема, позитивізм і неопозитивізм мають не лише спільний теоретичний ґрунт, а й суттєві відмінності, через які можна вести мову про кризу природничого методу як такого. Позитивізм не допускає того, що не входить у юрисдикцію природничого методу, а неопозитивізм працює не з фактами, а з мовою як посередником у людському розумінні реальності. У цьому сенсі, останній наближається до гуманітарного методу, зокрема до феноменології, яка фокусується на дослідженні й розумінні особистого досвіду та свідомості людини, відмовляючись від попередніх припущень. Суттєво, що обидва підходи прагнуть розуміти дійсність через аналіз, систематизацію та логіку, тобто конститутивною одиницею для них постає не факт, а спосіб систематизації фактів. Феноменологія відмовляється від теоретичних напрацювань довкола феномену, а позитивізм – від неперифікованого. Разом вони відходять від метафізичних спекуляцій і прагнуть до об'єктивності у вивченні світу. Хоча розрізнення між цими підходами й вагоме, та воно демонструє, що природничий метод не може обійтися без гуманітарного. Такий висновок вимагає прийняття певних положень, які категорично заперечуються природничими принципами дослідження, особливо в контексті ідей цього дослідження. Позитивізм підкреслює важливість об'єктивної інформації й емпіричних даних у науці та практиці. Неопозитивізм, з іншого боку, наголошує на тому, що багато філософських питань недосяжні для розв'язання традиційними методами. Він підкреслює необхідність аналізу мови та способів висловлення для розкриття недоліків у філософських думках. Узагальнюючи, позитивізм

більше зосереджений на дослідженні фактів, а неопозитивізм акцентує на філософській мові та її обмеженнях.

Специфіку гуманітарного методу слід розглядати, виходячи з того факту, що, на відміну від природничого підходу, при роботі з предметами гуманітарної сфери ми зосереджуємося на розумовому житті людини. У рамках природничого методу об'єктом дослідження стає об'єктивна реальність, яка піддається протоколюванню. Природничий підхід має справу з універсальними законами, натомість гуманітарні науки націлені на аналіз індивідуальних інтенцій (Рікер, 2001б, с. 311) Сама розбіжність на рівні предмета дослідження виражає неможливість еквівалентного використання одного методу у сфері іншого. Тому прояснення ключових понять є необхідною умовою чіткого розуміння меж двох методів, а також специфіки термінів, які окреслюють ту чи іншу сферу.

Розрізнення між гуманітарним і природничим напрямками можна зафіксувати при розгляді спільного для них фундаментального аспекту – розуміння людини, що особливо виразно засвідчується у такій сфері як психіатрія, що демонструє Л. Спенсер (Spencer, 2023), звертаючись до Гайдеггера і Мерло-Понті. За своєю суттю психіатричне захворювання є розладом смислових структур світу людини, коли те, що отримувало свою значущість у своїй включеності у ціле, більше не говорить з суб'єктом звичним чином (Spencer, 2023) – розуміння цієї ситуації звертає нас до осмислення цілісності людини і світу, яку Гайдеггер називає «буття-в-світі». Проте у медичному нагляді пацієнт об'єктивується і цілісність зв'язності людини і світу руйнується, унеможливаючи розуміння – ця ситуація іменується автором епістемологічною несправедливістю. Розуміння – це здатність взаємодії зі світом і водночас здатність, яка уможливує саме існування світу для людини. За Мартіном Гайдеггером, це здатність буття (Гайдеггер, 1993, с. 84). З вищевказаного випливає проектність та відкритість розуміння. У цьому сенсі інтенціональність – це світ, адже вона завжди викидає нас туди, де світ; це предметність, яку ми певним чином розуміємо. Смислові структури занурюють людину у світ і дозволяють їй рухатися крізь нього з передрефлексивною відкритістю – прикладом цього є опис прогулянки вулицями Парижу (Merleau-Ponty,

2012, р. 294), проте такий цілісний досвід «буття-у-світі» є вразливим і здатний до випадіння з світу (Unworlding), при чому це відбувається не тільки у психіатричному захворюванні, але характерне і для різноманітних досвідів інакшості (жіночий досвід, досвід чорношкірих, гомосексуальний досвід). За ігнорування специфіки гуманітарних методів підходу до людини дослідник також ризикує потрапити у «епістемологічну несправедливість». Саме антропологія може виступити початковою точкою для розуміння того, як ці два протилежні підходи встановлюють межі власних досліджень. Дилема методів приводить до наступної ситуації: схилившись до природничого методу, ми отримуємо Світ без людини, натомість гіпертрофуючи гуманітарний підхід, отримуємо людину без світу. Хоча цей парадокс є доволі суперечливим, у деяких моментах він дуже точно передає специфіку двох протилежних сторін.

Незважаючи на те, що варіанти розуміння людини Гайдеггером і Касіерером далеко не суголосні (що чітко проявилось під час знаменитої дискусії у Давосі), розуміння людини як символічної істоти, плідне для осмислення специфіки гуманітарних методів. Визнається, що філософія символічних форм Касієра базується на ідеї, що людське мислення та сприйняття значною мірою характеризуються використанням символів. Символи, такі як мова, наука, мистецтво, релігія та інші культурні вирази, не відображають зовнішні об'єкти, а визначають спосіб, яким ми сприймаємо та розуміємо світ. За Касієром, символи дають людині змогу виражати абстрактні та складні концепції, створювати системи ознак і значень, а також здійснювати передачу знань і культурних цінностей наступним поколінням. Він вважає, що символи, як необхідна складова людського мислення та сприйняття, допомагають нам створювати власну картину світу. Тут символ – це не просто знак, а спосіб осмислення та конституювання дійсності.

Також варто згадати феномен привласнення, як виправдання гуманітарної місії. Оскільки гуманітарна сфера працює з сенсами, утвердженими на межі різних епох, культур та етносів, то цінності, які ми транслюємо, слід привласнити, як донорський орган. Про це детально пише Я. Газіт (Gazit, 2019), акцентуючи на необхідності саме такого розуміння феномену привласнення

(р. 409). Цікавим є той факт, що привласнення, властиве символізації, придатне і для створення культури (як опредметненого наміру), і для схоплення навколишньої дійсності, її універсальних законів. Розуміння символу – це спосіб репрезентації дійсності як нетотожної єдності, що перебуває у постійній самозміні. Вказане відрізняє символ від знаку, тому що останній – злитий зі значенням і не передбачає подвійного тлумачення. Найвище тлумачення символу – Бог. Символічна функція пояснюється через ікону, вказуючи, що вона завжди є вікном – а не світлом, засобом – а не ціллю. Зазначимо, що саме через символічну функцію Кассіре́р пояснює основну здатність людини – творити культуру. Філософія символічних форм Ернста Кассі́рера ставить символічну функцію в основу конструювання не лише культури, а й людського сприйняття картини світу загалом. Тезу Кассі́рера, за якою «немає нічого поза символічними формами» (Мінаков, 2006, с. 115), не поділяють окремі релігійні мислителі, стверджуючи: символ – це тільки знак, що вказує на реальність; сама ж реальність, яка стоїть за символом, ніколи не тотожна йому.

Коли ми приймаємо тезу, що мова є посередником між людиною і реальністю, то за символами, як найскладнішим носієм референційної функції, ми закріплюємо можливість доносити нам реальність не в її однозначності, чіткості, повторювальності, а в складності її висловлення. Л. Свендсен (Свендсен, 2016), коментуючи співвідношення природничого та гуманітарного, стверджує: «Вважаю себе плюралістом, переконаним, що ми можемо краще зрозуміти те чи те явище, пояснюючи його на багатьох рівнях із застосуванням низки теорій» (с. 26). Теза, що теоретичні засади реальності не можуть бути вичерпані суто позитивістською методологією, має різноманітні варіанти обґрунтування.

Отже можливий проміжний висновок, що природничий метод зосереджується на вивченні природних явищ і законів, натомість гуманітарний метод спрямований на розуміння багатоманітності людського досвіду, культури та суспільства. Онтологічне розуміння, яке простежується у філософії Гайдеггера, Гадамера та Рікера, дає змогу поєднати ці два вектори, оскільки досліджує буття людини у її взаємодії з дійсністю (Гадамер,

2000, с. 248). Зокрема, Гайдеггер (Гайдеггер, 1993) веде мову про те, що повсякденність постійно розкривається для людини «як єдність “цілого”» (с. 90). Як результат, поєднання природничих і гуманітарних підходів забезпечить повніше розуміння людського існування. Онтологічне розуміння пов'язане з дослідженням умов існування людини, включно з тим, як вона пізнає емпіричну дійсність, а також буттям наявних речей і їхніх взаємодій. Можна виділити спільні риси цих двох підходів, що свідчить про їх взаємну необхідність для людини. З цього випливає головний висновок, що монополія на істину не може існувати: оскільки як світ смислів, так і світ універсальних причин є необхідними умовами самоздійснення людини, то дисбаланс в одну зі сторін зруйнує гармонію. На противагу виключно епістемологічному М. Гайдеггер (Гайдеггер, 2009) пропонує філософський аспект розуміння. Згідно з його позицією, онтологічне розуміння – це спосіб здійснення себе у світі досвіду, а епістемологічне – це голе знання про явище, яке ти ніколи не переживав.

Для максимально чіткого встановлення меж наукового та гуманітарного методів слід окремо проаналізувати категорію «розуміння». У сферах філології та філософії *розуміння* виконує роль ключового поняття, проте його інтерпретація та акценти у цих дисциплінах можуть значно відрізнятись, надаючи «розумінню» особливого значення. Суть протистояння полягає в тому, що, хоча обидві дисципліни прагнуть розкрити сенс і глибинні аспекти людської реальності, проте вони розглядають її з різних ракурсів, що і формує їхню специфіку та методологічні підходи. Філологія, як наука про мову та літературу, приділяє увагу насамперед текстуальним аспектам. Розуміння тут тісно пов'язане з аналізом та інтерпретацією текстів, навіть у їхньому історичному та культурному контексті. Філолог прагне розгадування безлічі смислів, закодованих у словах, структурах і образах, враховуючи тонкощі перекладу та тлумачення. Цей процес має на увазі не тільки відновлення первісного значення, а й занурення в епоху та ситуацію, у якій текст був створений (Рікер, 2001а, с.165). Філософія, з іншого боку, вбачає у «розумінні» фундаментальну проблему буття, висвітлюючи широкий спектр абстрактних ідей і концепцій. «Розуміння» тут охоплює як тексти, так і всі прояви свідомості, осмислюючи

сутність та цінність людської думки. Відповідно, у філософії порушуються питання про природу понять, їх універсальність та обмеженість, про те, яким чином ми освоюємо світ і які межі ставимо перед власним пізнанням. Зокрема, поняття «дазайн» пов'язане з поняттям «розуміння» через те, що, на думку Гайдеггера, наш спосіб існування передбачає розуміння як його властивість. Розуміння – це не просто пізнавальний акт, а основний спосіб взаємодії людини зі світом і «розтлумачення буття». «Дазайн» і розуміння пов'язані тим, як ми відкриваємо світ для себе, тлумачимо його значення та взаємодіємо з ним. У такому відкриванні Мамардашвілі вбачає невичерпне джерело радості (Мамардашвілі, 2015, с. 29). У цьому контексті слід згадати «благу вістку», яка і за формою розуміння, і за її змістом («смерті немає») дає людині переживання надії у світі, а сам світ складає враження цілісного організму. Втім, варто зазначити, що суто органічне – це обмін речовин, які, своєю чергою, пожирають одна іншу. Демокрит стверджує, що першооснова світу – атоми, з яких складається і душа, Геракліт вбачає першооснову у вогні, а Парменід, дискурсивно, підсумовує цю тему фразою «буття і мислення тотожні». У такому контексті біологічна першооснова аж ніяк не може претендувати на місце першооснови, тому що для неї «інший» – це лише матеріал для перероблювання. Натомість людська душа («духовний організм») живе розумінням, вона приймає іншого, а не знищує його у своїй формі – цілісність духовного організму відкрита.

Розуміння стає можливим завдяки тому, що «дазайн» завжди «у світі» (Гайдеггер, 2009), тобто існує в конкретному контексті, з деякими передбаченнями і можливостями. Отже, «дазайн» і «розуміння» взаємодіють, формуючи спосіб, яким ми сприймаємо, інтерпретуємо та існуємо у світі навколо нас, відображаючи глибокий філософський підхід Гайдеггера до розуміння людського буття. Без розуміння немає жодного буття у світі. Це і відрізняє позицію Мартіна Гайдеггера від позиції суто епістемологічної, де розуміння є результатом певних процедур, якому передують нерозуміння. Задавши теоретичні засади, ми можемо перевірити, як працюватиме дійсність за початкових умов, які нам виглядають очевидними. Людина не розуміє, яким є початковий стан свідомості й, наприклад, що таке сонячна система.

Так, але можна спробувати експлікувати це нерозуміння. Нам дано два терміни: «сонячна» і «система». Саме питання «Що є система?» передбачає доволі складну сітку розуміння її як певного організованого та підпорядкованого принципу. Сонце є світилом, його роль – у житті землі. Без цієї складної сітки розуміння, яка для нас перебуває у фоновому режимі, немає розуміння світу.

У контексті розуміння, інтерпретація – це процес тлумачення, яке у філософії пов'язане з тлумаченням власного буття. При проведенні гуманітарної процедури йдеться про процес примноження смислів і значень. Як і у випадку життя, так і при тлумаченні текстів, ми множимо значення, а не герметизуємо в причинно-наслідковій моделі (Рікер, 2001б, с. 317). Як і було вказано, розуміння – це те, що передує нерозумінню, а нерозуміння ставить виклик інтерпретації: необхідно знайти зрозуміле і прояснити ним те, що ноуменальне твоєму досвіду. Інтерпретація має справу з розумовим світом, з цінностями як засобом розуміння людиною необхідності у світі. За природничого підходу необхідно пояснити певне явище, відшукавши причинність, що виключає інтерпретативність. При цьому пояснення – процес, іманентний такому підходу, і в межах останнього кінцевим моментом постає виявлення причини явища. Ця процедура не терпить намір як оказію, як дещо випадкове. Ціль її прямолінійна – пізнати причинні зв'язки й оформити їх у технологію, яку, своєю чергою, зробити публічною чи продати на службу людському благу.

Висновок. Враховуючи все вищевказане, можна стверджувати, що боротьба за першість, яка ведеться між гуманітарним і науковим знанням, набуває біблійних аналогій. Ісаф стає жертвою хитрості, молодшого і зухвалішого брата. Ревекка, як сама природа, стає на сторону ближчого їй, земного. Як у відомому давньогрецькому міфі, Едіп, розгадавши загадки сфінкса, втрачає можливість розуміти те, що приховане в ньому, а отже гуманітарна сфера безповоротно втрачена. А з нею втрачене й те, чим сутнісно живе людина. Природничий підхід керується принципом, який можна назвати «здоровим нахабством»: потрібно відірвати той шматок, який зможеш засвоїти, – але «шматок», який відривають науковці, занадто великий, як і ризик

подаватися ним. Закони природи є відсиланням до духовного виміру, оскільки названі вони на честь їх відкривачів. Початково природі властиві певні іманентні процеси, які до потрапляння в дух є чимось чужим людині. Якщо міф з давніх-давен персоніфікував це іманентне, то сучасна наука абсолютизує його, міф є синтезом духу та природи – наука ж експлуатує її. Тож саме гуманітарний підхід, на відміну від наукового, дає можливість не «уречевлювати», а «олюднювати», одухотворювати природу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гадамер Г. Г. Истина і метод. Герменевтика I : Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольський. К.: Юніверс, 2000. Т. I. 464 с.
2. Гайдеггер М. Гельдерлін та сутність поезії. Возняк Т. Тексти та переклади. Харків: Фоліо, 1998. URL: <https://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-i-perekl/kn3-heid3.htm>
3. Гайдеггер М. Що таке метафізика. Читанка з філософії: У 6 книгах. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. К.: Довіра, 1993. С. 83–100.
4. Мамардашвілі М. Філософія – це свідомість вголос. Філософія. Хрестоматія: навчальний посібник / укл. Ткаченко О. А. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. С. 28–31.
5. Мінаков М. Поняття прафеноменів та культурного досвіду у філософії Е. Кассіра. Мультиверсум: філософський альманах / НАН України, Ін-т філософ. ім. Г.С. Сковороди. Київ: Український Центр духовної культури, 2006. Вип. 54. С. 111–116.
6. Рікер П. Історія та істина. К.: КМ Academia: Пульсари, 2001. 393 с.
7. Рікер П. Що таке текст? Пояснення і розуміння. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / Під ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001. С. 305–323.
8. Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи. Львів: видавництво Анетти Антоненко. К.: Ніка-Центр, 2016. 336 с.
9. Byrne T. Husserl's Semiotics of Gestures. *Studia Phaenomenologica*. 2022. № 22. Pp. 33–49. DOI: <https://doi.org/10.5840/studphaen2022222>
10. Casey P. J. Lived Experience: Defined and Critiqued. *Critical Horizon*. 2023. № 25. Pp. 1–16. DOI: <https://doi.org/0.1080/14409917.2023.2241058>
11. Gazit Y. Appropriation, Dialogue, and Dispute: Towards a Theory of Philosophical Engagement with the Past. *Journal of the Philosophy of History*. 2019. № 13 (3). Pp. 403–422. DOI: <https://doi.org/10.1163/18722636-12341435>
12. Highlen J. 'No One Was As Great As Abraham': Exemplarity and the Failure of Hermeneutical Refiguration in Fear and Trembling. *Kierkegaard Studies Yearbook*. 2023. №28(1). Pp. 3–27. DOI: <https://doi.org/10.1515/kierke-2023-0002>

13. Lambeth M. Heidegger's Interpretation of Kant: The Violence and the Charity. Cambridge University Press, 2023. 217 p.

14. Landström K. On hermeneutical openness and wilful hermeneutical ignorance. *Labyrinth: An International Journal for Philosophy, Value Theory and Sociocultural Hermeneutics*. 2022. № 24 (1). Pp. 113–134. DOI: <https://doi.org/10.25180/lj.v24i1.284>

15. Liakos D. The Recovery of the Fundamental Hermeneutic Problem: Application and Normativity. Cynthia R. Nielsen & Greg Lynch (eds.), *Gadamer's Truth and Method: A Polyphonic Commentary*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2022. Pp. 165–85.

16. Liakos D. & George T. Hermeneutics in Post-War Continental European Philosophy. Kelly Becker & Iain Thomson (eds.), *The Cambridge History of Philosophy, 1945-2015*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2019. Pp. 399–415. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316779651.034>

17. Merleau-Ponty M. *Phenomenology of perception*. (D. A. Landes, Ed.). London and New York: Routledge, 2012. Pp. Lxxxv + 606. DOI: <https://doi.org/10.2307/2217780>

18. Spencer L. J. Hermeneutical Injustice and Unworlding in Psychopathology. *Philosophical Psychology*. 2023. № 1 (7). Pp. 1300–1325. DOI: <https://doi.org/10.1080/09515089.2023.2166821>

REFERENCES

1. Gadamer, I. I. (2000). *Istina i metod. Germenevtika I : Osnovi filosofskoi germenevtiki / Per. Z nim. O. Mokrovolskii [Truth and Method. Hermeneutics I: Basics of philosophical hermeneutics / Trans. With him O. Mokrovolskiy]*. K.: Yunivers, 2000. T. I. [in Ukrainian].

2. Gaiderrer, M. (1998). Gelderlin ta sutnist poezii [Hölderlin and the essence of poetry]. Voznyak T. Teksti ta perekladi – Wozniak T. Texts and translations. Kharkiv: Folio, 1998. URL: <https://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-i-perekl/kn3-heid3.htm> [in Ukrainian].

3. Gaiderrer, M. (1993). Shcho take metafizika [What is metaphysics]. Chitanka z filosofii: U 6 knigakh. Kn. 6: Zarubizhna filosofiya KhKh stolittya – Reader in philosophy: In 6 books. Book 6: Foreign philosophy of the 20th century. (83–100)/ K.: Dovira. [in Ukrainian].

4. Mamardashvili, M. (2015). *Filosofiya – tse svidomist vgholos [Philosophy is consciousness out loud]*. Filosofiya. Khrestomatiya: navchalnii posibnik / ukl. Tkachenko O. A. – Philosophy. Textbook: study guide / incl. Tkachenko O. A. (28–31)/ Drogobich: Redaktsiino-vidavnichii viddil DDPU imeni Ivana Franka. S.. [in Ukrainian].

5. Minakov, M. (2006). Ponyattya prafenomeniv ta kulturnogo dosvidu u filosofii Ye. Kassirera [The concept of prophenomena and cultural experience in the philosophy of E. Cassirer]. *Multiversum: filosofskii almanakh / NAN Ukraïni, In-t filosof. Im. G.S. Skovorodi*. Kiïv: Ukraïnskii Tsentri dukhovnoï

kulturi – Multiversum: Philosophical Almanac / NAS of Ukraine, Philosophical Institute. Named after G.S. Skovorodi, 54, 111–116. [in Ukrainian].

6. Riker, P. (2001a). *Istoriya ta istina* [History and truth]. K.: KM Academia: Pulsari. [in Ukrainian].

7. Riker, P. (2001b). *Shcho take tekst? Poyasnennya i rozuminnya* [What is a text? Explanation and understanding]. *Antologiya svitovoi literaturno-kritichnoi dumki KhKh st.* / Pid red. M. Zubritskoi. 2-e vid., dopovnene – An anthology of world literary and critical thought of the 20th century. / Ed. M. Zubrytska. 2nd ed., supplemented. (305–323). Lviv: Litopis. [in Ukrainian].

8. Svendsen, L. Fr. G. (2016). *Filosofiya svobodi* [Philosophy of freedom]. Lviv: vidavnistvo Anetti Antonenko. K.: Nika-Tsentr. [in Ukrainian].

9. Byrne T. (2022). Husserl's Semiotics of Gestures. *Studia Phaenomenologica*, 22, 33–49. DOI: <https://doi.org/10.5840/studphaen2022222>

10. Casey, P. J. (2023). Lived Experience: Defined and Critiqued. *Critical Horizon*, 25, 1–16. DOI: <https://doi.org/0.1080/14409917.2023.2241058>

11. Gazit, Y. (2019). Appropriation, Dialogue, and Dispute: Towards a Theory of Philosophical Engagement with the Past. *Journal of the Philosophy of History*, 13 (3), 403–422. DOI: <https://doi.org/10.1163/18722636-12341435>

12. Highlen, J. (2023). 'No One Was As Great As Abraham': Exemplarity and the Failure of Hermeneutical Refiguration in Fear and Trembling. *Kierkegaard Studies Yearbook*, 28(1), 3–27. DOI: <https://doi.org/10.1515/kierke-2023-0002>

13. Lambeth, M. (2023). *Heidegger's Interpretation of Kant: The Violence and the Charity*. Cambridge University Press.

14. Landström, K. (2022). On hermeneutical openness and wilful hermeneutical ignorance. *Labyrinth: An International Journal for Philosophy, Value Theory and Sociocultural Hermeneutics*, 24 (1), 113–134. DOI: <https://doi.org/10.25180/lj.v24i1.284>

15. Liakos, D. (2022). The Recovery of the Fundamental Hermeneutic Problem: Application and Normativity. Cynthia R. Nielsen & Greg Lynch (eds.), *Gadamer's Truth and Method: A Polyphonic Commentary*. (165–85). Lanham: Rowman & Littlefield.

16. Liakos, D. & George T. (2019). Hermeneutics in Post-War Continental European Philosophy. Kelly Becker & Iain Thomson (eds.), *The Cambridge History of Philosophy, 1945–2015*. (399–415). Cambridge, UK: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316779651.034>

17. Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of perception*. (D. A. Landes, Ed.). London and New York: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.2307/2217780>

18. Spencer, L. J. (2023). Hermeneutical Injustice and Unworlding in Psychopathology. *Philosophical Psychology*, 1 (7), 1300–1325. DOI: <https://doi.org/10.1080/09515089.2023.2166821>